

خاورمیانه بزرگ خاورمیانه اسلام

نمادهای هویتی - فرهنگی
ابراهیم متقی

— خاورمیانه بزرگ — و خاورمیانه اسلامی

ابراهیم متقی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

طراح جلد: آرزو آقابابائیان

چاپ و صحافی: هنگام

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: متقی، ابراهیم، ۱۳۲۸-

عنوان و نام پدیدآور: خاورمیانه بزرگ و خاورمیانه اسلامی / ابراهیم متقی.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۳۳۴ ص. - فروست: کتاب دانشجو.

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال شابک: 978-600-159-179-2

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: اسلام و سیاست — خاورمیانه.

موضوع: خاورمیانه — تاریخ. موضوع: خاورمیانه — سیاست و حکومت.

موضوع: خاورمیانه — روابط خارجی — ایالات متحده.

موضوع: ایران — تاریخ — انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ — تأثیر.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۴۲/۴۲ DS

رده‌بندی دیویی: ۹۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۲۵۸۲۳

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ — ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه

۱۹ فصل اول: هویت و مقاومت در تاریخ سیاسی خاورمیانه

۱۲۵. ۱. تاریخ سیاسی خاورمیانه در دوران تمدن اسلامی. ۲۸ ۲. تاریخ سیاسی خاورمیانه در دوران ظهور امپراتوری عثمانی و استعمار اروپایی. ۳۳ ۳. تاریخ سیاسی خاورمیانه در دوران ظهور استعمار نو. ۳۴ ۱-۳. وابستگی ساختاری و مقاومت فرهنگی خاورمیانه در عصر استعمار نو. ۳۷ ۲-۳. تحولات ساختاری خاورمیانه در اواخر قرن نوزدهم. ۴۲ ۳-۳. تأثیر جنگ جهانی اول بر تحولات ساختاری خاورمیانه. ۴۵ ۴-۳. تأثیر جنگ جهانی دوم بر تحولات ساختاری خاورمیانه. ۴۸ ۵-۳. تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر شکل‌گیری هویت مقاومت در خاورمیانه.

۵۱ فصل دوم: شاخص‌ها و نشانه‌های ژئوپلیتیکی خاورمیانه

۵۲. ۱. نقش عوامل جغرافیایی در شکل‌بندی ژئوپلیتیکی خاورمیانه. ۵۳ ۱-۱. ژئوپلیتیک منطقه شمالی خاورمیانه. ۵۷ ۲-۱. ژئوپلیتیک منطقه میانی خاورمیانه. ۵۹ ۲-۱. ژئوپلیتیک منطقه جنوبی خاورمیانه. ۶۲ ۲. نقش سیاست بین‌الملل در شکل‌بندی‌های ژئوپلیتیکی خاورمیانه. ۶۷ ۱-۲. تأثیر گروه‌های هویتی بر ژئوپلیتیک خاورمیانه. ۷۵ ۲-۲. تأثیر بازیگران دولتی بر ژئوپلیتیک خاورمیانه. ۷۶ ۱-۲-۲. نقش کشورهای بحرانی در ژئوپلیتیک خاورمیانه. ۷۷ ۲-۲-۲. نقش کشورهای تعادل‌گرا در ژئوپلیتیک خاورمیانه. ۸۰ ۳-۲-۲. نقش کشورهای کنترل‌گرا در ژئوپلیتیک خاورمیانه. ۸۵ ۴-۲-۲. نقش

قدرت‌های بزرگ در ژئوپلتیک خاورمیانه.

۸۷ فصل سوم: نشانه‌های فرهنگی - هویتی خاورمیانه

۱. نقش شاخص‌های دینی در هویت‌سازی فرهنگی خاورمیانه. ۹۲ ۲. رشد و گسترش اسلام سیاسی در خاورمیانه. ۹۸ ۳. نشانه‌های هویت اجتماعی در خاورمیانه. ۱۰۲ ۴. نشانه‌های هویت سیاسی در خاورمیانه.

۱۱۷ فصل چهارم: اهداف آمریکا و جهان غرب از سازماندهی خاورمیانه بزرگ

۱. ۱۲۰. نرم‌افزارگرایی امنیتی و کنترل محیط اجتماعی خاورمیانه. ۱۲۲ ۱-۱. مشروعیت‌زدایی ساختاری در کشورهای خاورمیانه بزرگ. ۱۲۶ ۲-۱. مقابله‌گرایی خوشه‌ای با تهدیدات امنیتی خاورمیانه بزرگ. ۱۳۰ ۳-۱. بهره‌گیری از قدرت نرم در خاورمیانه بزرگ. ۱۳۲ ۲. تمرکز اهداف استراتژیک آمریکا در خاورمیانه. ۱۳۴ ۲-۱. گسترش نهادهای دموکراتیک در خاورمیانه بزرگ. ۱۳۷ ۲-۲. منحرف‌سازی گفتمان امنیتی مبارزه با اسرائیل در خاورمیانه. ۱۳۸ ۳-۲. بی‌اثرسازی و تجزیه هویت مقاومت در خاورمیانه. ۱۴۰ ۳. مشروعیت‌یابی اهداف استراتژیک آمریکا. ۱۴۴ ۳-۱. نوسازی و مشارکت سیاسی در خاورمیانه. ۱۴۷ ۳-۲. نخبه‌گرایی دموکراتیک در خاورمیانه بزرگ. ۱۵۱ ۳-۳. کنترل و انحراف در جنبش احیاگرایی و بیداری اسلامی خاورمیانه. ۱۵۹ ۴. کنترل فرهنگ سیاسی خاورمیانه. ۱۶۱ ۴-۱. کنترل هنجارها و ایستارهای اجتماعی در خاورمیانه. ۱۶۴ ۴-۲. کنترل فرایندهای سیاسی خاورمیانه.

۱۷۷ فصل پنجم: بررسی تأثیر هویت انقلاب اسلامی بر تئوری خاورمیانه بزرگ

۱. ۱۷۹. تشدید موج اجتماعی مقابله‌گرایی با اسرائیل. ۱۸۴ ۱-۱. تحرک انقلابی نهضت‌های آزادیبخش. ۱۸۷ ۱-۲. بازتولید ادبیات انقلابی هویت‌گرا در خاورمیانه ۱۹۴ ۲. احیاگرایی و گسترش موج بیداری اسلامی در خاورمیانه. ۱۹۹ ۲-۱. گفتمان مشارکت سیاسی هویت‌گرا در خاورمیانه. ۲۰۲ ۲-۲. تبدیل گفتمان هویت به

ایدئولوژی سیاسی مقاومت در خاورمیانه. ۲۰۴ ۲-۳. همبستگی و انسجام اسلامی در خاورمیانه. ۲۰۶ ۳. نقش الهام بخشی انقلاب اسلامی ایران. ۲۰۹ ۳-۱. حمایت از مقاومت سیاسی و گفتمانی بازیگران خاورمیانه. ۲۱۱ ۳-۲. تئوریزه کردن مبارزه سیاسی گروه های اجتماعی در خاورمیانه.

فصل ششم: خاورمیانه اسلامی و خاورمیانه بزرگ در دوره اوپاما

۲۱۵

۲۱۸ ۱. گسترش هویت گرایی اسلامی در خاورمیانه پس از جنگ سرد. ۲۲۰ ۲. زمینه های بین المللی شکل گیری خاورمیانه بزرگ. ۲۲۴ ۳. روند بازسازی مرحله طرح خاورمیانه بزرگ در دوران اوپاما. ۲۲۵ ۳-۱. انتخاب «جورج میچل» در مقام نماینده منطقه ای اوپاما در خاورمیانه عربی. ۲۳۰ ۳-۲. انتخاب دنیس راس در مقام نماینده منطقه ای اوپاما در خلیج فارس و ایران. ۲۳۱ ۳-۳. موازنه گرایی محدود در برابر جمهوری اسلامی ایران. ۲۳۴ ۳-۴. حفظ مزیت نسبی اسرائیل در سیاست خاورمیانه های اوپاما. ۲۴۰ ۳-۵. نادیده گرفتن جنایت اسرائیل در غزه توسط کابینه اوپاما. ۲۴۱ ۳-۵-۱. مخالفت کنگره آمریکا با گزارش ریچارد گلدستون. ۲۴۵ ۳-۵-۲. نشانه های دوگانگی سیاست اوپاما در نسل کشی غزه. ۲۴۵ ۳-۵-۳. نقش لابی های اسرائیل محور در دوگانگی سیاست خاورمیانه ای اوپاما. ۲۴۶ ۳-۵-۴. انعطاف اوپاما در برابر فراقانون گرایی مقامات اسرائیلی. ۲۴۸ ۴. محدودیت های کنگره در برابر سیاست خاورمیانه ای اوپاما. ۲۵۲ ۵. ظهور نشانه های خاورمیانه اسلامی پس از جنگ سرد. ۲۵۸ ۶. نشانه های رویارویی رهیافت خاورمیانه بزرگ و خاورمیانه اسلامی در دوران اوپاما. ۲۶۱ ۶-۱. کش گروه های هویتی در برابر طرح خاورمیانه بزرگ. ۲۶۵ ۶-۲. کش نامتقارن بازیگران هویتی در روند سازماندهی خاورمیانه اسلامی. ۲۷۰ ۶-۳. مقاومت و ابتکار عمل بازیگران هویت گرا در سازماندهی خاورمیانه اسلامی. ۲۷۴ ۷. نشانه های قدرت هویت و مقاومت در روند شکل گیری خاورمیانه اسلامی. ۲۷۵ ۷-۱. نقش هویت گرایی

دموکراتیک در خاورمیانه اسلامی. ۲۷۸-۷-۲. مقابله با حکومت‌های اقتدارگرا در روند

سازماندهی خاورمیانه اسلامی.

۲۸۹ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۲۹۷ کتابنامه

۳۲۹ نمایه اعلام

۳۳۱ نمایه موضوعی

www.ketab.ir

پیشگفتار

مؤلف در این کتاب تلاش می‌کند به شاخص‌های دو گفتمان «خاورمیانه اسلامی» و «خاورمیانه بزرگ» در ارتباط با سیاست و امنیت خاورمیانه توجه کند. رویکرد مبتنی بر خاورمیانه اسلامی، انعکاس هویت‌یابی دینی و اعتقادی گروه‌های اجتماعی سرکوب‌شده خاورمیانه محسوب می‌شود، در حالی که رویکرد خاورمیانه بزرگ مبتنی بر اندیشه و سیاست گروه‌هایی است که بر معرفی‌شدن سیاست در خاورمیانه تأکید می‌کنند. هریک از دو گفتمان یادشده، شکل خاصی از اندیشه و رهیافت استراتژیک را در سیاست امنیتی منطقه به وجود می‌آورند. در این مسیر، مؤلف این کتاب را در شش فصل به مخاطبان ارائه داده است: در فصل اول به موضوع «هویت و مقاومت در تاریخ سیاسی خاورمیانه و تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر شکل‌گیری هویت مقاومت در خاورمیانه» پرداخته شده است؛ در فصل دوم شاخص‌ها و نشانه‌های ژئوپلیتیکی خاورمیانه در نظر گرفته شده است؛ در فصل سوم نشانه‌های فرهنگی - هویتی خاورمیانه، خصوصاً رشد و گسترش اسلام سیاسی و تأثیر آن بر هویت‌های اجتماعی و سیاسی خاورمیانه، تبیین

شده است؛ فصل چهارم به اهداف آمریکا و جهان غرب از سازماندهی خاورمیانه بزرگ پرداخته شده است؛ در فصل پنجم محقق به تأثیر هویت انقلاب اسلامی بر تئوری خاورمیانه بزرگ اشاره می‌کند و در فصل پایانی موضوع «خاورمیانه اسلامی و خاورمیانه بزرگ در دوره اوپاما»، مورد توجه او بوده است.

مرکز پژوهش‌های جوان با هدف تعمیق و ارتقای معرفت دینی، نخبه‌پروری، ارائه نظام‌واره فکری و معرفی الگوهای رفتاری برای نسل نو فعالیت می‌کند و مفتخر است با عرضه کردن این اثر و آثار همسو، سهمی در نوآوری، گره‌گشایی و پاسخگویی به اقتضائات و نیازهای فکری، فرهنگی و اجتماعی مخاطب جوان، در قلمروی اندیشه اسلامی و نظام جامع دین، داشته باشد.

این مرکز در کنار چهار پژوهشکده دیگر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی فعالیت دارد. تلاش‌های مؤثر مرکز در قالب گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» انجام می‌شود.

سطح کتاب پیشروی دانشجوست؛ مخاطبان «کتاب دانشجو» دانشجویان جوان در مقاطع کاردانی و کارشناسی هستند که ۱۸ تا ۲۶ بهار را به عمر خویش دیده‌اند.

این مرکز، ضمن تجلیل از جناب آقای دکتر ابراهیم منقی در ارائه این کتاب تلاش مجدانه مدیر گروه مطالعات فرهنگی و اجتماعی آقای محمدحسن شاهنگی و نیز زحمات ارزیابان محترم علمی کتاب، جناب آقایان دکتر مهدی مطهرنیا و دکتر حامد سروری را ارج می‌نهد و آمادگی خود را برای دریافت پیشنهادهای شما خواننده گرامی، اعلام می‌کند.

مرکز پژوهش‌های جوان